

Häggsjöborna

Nyutgåva

Häggsjöborna, av Nils-Erik Westerholm, publicerat 1992

Juli 2000

Den äldsta Häggsjöbo jag pratat med var min fars morfar som hette Lars Erik Eriksson. Han var född den 2 mars 1854 och under sin långa levnad, han blev 88 år, fick han vara med och se en förvandling av livsbetingelserna som knappast någon generation, varken före eller efter honom har sett maken till. I relation till hans uppväxt och levnad ska jag försöka beskriva Häggsjö.

L E Eriksson

Jag gör inte anspråk på att kalla den här berättelsen dokumentär utan jag skall i stället börja med en högst personlig gissning. För jag tror nämligen med bestämdhet att Häggsjö är det ställe som allra först blev bebott i omgivningen. Varför jag tror det? Jo, tittar man på en karta ser man den halvmilslånga Öjesjön som en väldig fångstarm. Man ser placeringen av Älgtjärn, Älgtjärnsberget och Brodalsberget och Häggsjön. Om man vidare var närvarande i skolan den dag man läste om stenåldersfolkets fångstmetoder så förstår man att det måste ha varit drömläget för en stenåldersman att bo vid Häggsjön och att gräva fångstgropar mellan Öjesjön och Älgtjärn. Det område som vi i dagligt tal kallar Söners. Betydligt bättre bevismaterial har jag när jag säger att platsnamnet Söners är fel. För i kyrkböckerna från omkring 1850 kan man se att där bodde en man med familj vars namn var Olof Södner. Om detta kan man kanske dra slutsatsen att Södners på 140 år blivit Söners. Denne Olof Södner var en så kallad landbonde, en ganska vanlig titel på den tiden. Det innebar att man som regel ägde boningshus och ladugård men ej marken. Mark för kreaturens foder arrenderades av hemmansägaren mot betalning i konstanter eller dagsverken. Dess landbönder liksom pigor och drängar utgjorde byns rörliga befolkning. I regel var det stora familjer som av olika anledningar flyttade ofta, ibland flyttade de även inom byn, ibland för att stugan blivit för trång när barnaskaran ökat, ibland för att arbete erbjudits på andra platser.

Kolning och huggning av kolved var en vanlig sysselsättning eftersom Åvike bruk var en storkonsument av träkol. För att få ett perspektiv på befolkningens

rörlighet kan nämnas att under tioårsperioden 1855 - 1864 flyttade ett femtiotal människor ut ur byn och ändå några fler flyttade in. Till de fasta boende räknades bönderna och deras familjer som var fyra till antalet. Några torpare samt båtsmannen och hans familj. År 1865 bodde i byn ca 80 personer. Idag bor här 36. Alla landbönders boställen inom byn är borta men ett är nedtimrat och flyttat, det Wirströmska huset i Sjöviken, som en gång stått på LarsJansbacken. Ett annat finns så gott som helt intakt med fähus och allt vilket nog är unikt för

Wirströmska huset i Sjöviken

hela kommunen. Men detta står alldeles utanför bygränsen och till det ska jag återkomma senare.

Byn idag är synnerligen livskraftig och när det gäller invånarna är det ju mycket glädjande att alla åldersgrupperna är representerade. Nya hus har byggts och flera planeras. Grannbyarna på var sin sida efter Norrstigen kan inte alls glädja sig åt den utvecklingen. Men vad det gäller byns före detta huvudnäring jordbruket, så har det hänt här det som håller på att hända på de allra flesta andra ställen. En enda fjällko, några ungnöt och några sporthästar är byns djurbestand, men kanske en tröst är att det har ändå varit värre. I fjol fanns ingen ko alls på byn. Ja den som hade siat om en sån utveckling för femtio eller kanske ändå värre för hundra år sedan hade nog fått finna sig i att bli idiotförklarad och rent av samhällsfarlig kanske. Ändå hade det då för hundra år sedan börjat hända saker i byn som gjorde att den var sig inte riktigt lik.

Sedan drygt tio år var Norrstigen inte längre den

(Forts. på sidan 2)

pulsåder som i alla tider satt sin prägel på byn och det som gjort att andra byar i socknen faktiskt varit avundsjuka på Häggsjöborna. Häggsjöbon visste ju saker som hände ute i stora världen före alla andra i socknen. Så centralt och ändå inte ha prästens och klockarens argusögon på sig.

”Häggdångersherrarn” dvs invånarna kring kyrkan och intilliggande byar, brukade i folkmun kalla Häggsjöborna för ”ovaskogs-arna”. Ett öknamn som de fått dela med Högsnäs, Gåsnäs och Klappnäsborna. Benämningen skogen, det var Lindomsböle som i sin tur var utgårdar till Lindom.

Få byar har så många namn inom sina domäner som Häggsjö. Praktiskt taget varje lägda och varje del av byn har sitt namn. Och vilka namn! Eller vad sägs om Kinnekulle, Flata, Ysti-å kern, Fyrkanten, Klingertägen, Lillgäla, Upplandshammarn, Pelle Strandkvistlägda och Ryssgropa mm.

Denne Pelle Strandkvist som levde ända in i 1900-talet var enligt mina källor en av de lataste och en av de längsta personer som någonsin satt sin fot på Norrstigen. Han bodde i en liten stuga nedanför Marks grinna och har fått både en lägda och en vik i Häggsjön uppkallad efter sig. Och så var det Ryssgropa. Visserligen sköts en ryss enligt min farmorsfar men om han blev begravd där det vet jag inte. När han berättade om detta fick man nästan intrycket att han var med men han var faktiskt sedan många år borta innan jag kom på att så kunde han inte ha varit. Men om det var vid ryssarnas senaste härjningar 1810 kan det ju tänkas att han talat med någon som varit med. Hans mor var ju född 1799 och levde ju faktiskt tills hon var nästan 90 år. Men hon var född i Lindom så hon kunde inte ha varit berättaren, men det fanns ju andra som kunde berätta. Men det mesta talar för att det hände redan omkring 1735 när ju hela socknen hemsöktes svårt av ryssarna. Alltnog, så här skulle det ha gått till:

Jag tror nog att vi utgå från att det var den gången på 1700-talet när odisciplinerade delar av ryska hären brände och plundrade många gårdar i och omkring Härnösand. Hela Bybyn så när som på en gård brändes ned. En annan by som blev svårt åtgången var Skällom. I Högsnäs mötte motstånd och tre ryssar sköts ner och de ligger begravda sydväst om Djuptjärn. För Häggsjös del skulle en dräng på gården där Kjell-Erik Näslund nu bor, ha sett en skara män med främmande uniformer uppe vid Faltbacken komma mot byn och eftersom det var orostider hade de ett gevär laddat uppe på vangsbovinden. Drängen som fattade situationen sprang upp på vangsbovinden och forskansade sig där med geväret skjutklart och när skaran kom upp på hällen sköt han på den som hade de blankaste knap-

parna. Inför detta oväntade motstånd och förmodligen utan ledare vände de övriga.

Vid den här tiden var de båda hemman som i dag är sammanslagna och ägs av Kjell-Erik Näslund också då ett hemman. Det var då byns och förmodligen ett av socknens större hemman men två söner delade på hemmanet. Båda delarna har sedan under slutet på 1800-talet tillhört Åvikebruk. Tillsammans fick de släppa till drygt 250 hektar skog. På det ena bodde en tid i en bror till innehavaren av Åvikebruk, Hekenskjöld, som var sin familjs svarta får. Han bodde i Häggsjö med pigor och drängar som avlönades av Åvike och en viss summa pengar utbetalades årligen till honom från familjeförmögenheten. Han blev med tiden tämligen fet sades det. Det behövdes två stycken tolvslåstolar för att han skulle kunna sitta någorlunda bekvämt. Hans främsta sysselsättning lär ha varit mat, metning och destillerade drycker och en viss betydelse för Häggsjö hade han ändå för han var den förste som planterade in kräftor i Häggsjön.

Kräftor som han fångade i Åvikeån och sedan släppte i Häggsjön. Det andra stället såldes helt oövertänkt till bruket och återköptes året därpå men huvuddelen av skogen fick stanna i brukets ägo.

Det hemman som bebos av Anders Westerholm och hans familj var det stället där min och även Anders farmorsfar Lars Erik Eriksson föddes, levde och verkade hela sitt liv. Hans far, Erik Larsen drev under Norrstigens sista år gästgiveri på platsen och när så den nya riksvägen, kustlandsvägen som den kallades, skulle byggas på andra sidan sjön lejde han några finnar som för hans räkning där röjde och bröt mark. Där byggde han och hade även tänkt sig att flytta över gästgiveriet men så blev det aldrig. Det kom i stället att hamna i Antjärn. Den nya platsen på södra sidan sjön fick heta Nynäs och dit flyttade Erik Larsen i slutet av 1870-talet. Likaså gjorde hans närmaste granne, Grafström, som också hade mark på andra sidan sjön. När kustlandsvägen började trafikeras var de redan på plats.

Häggsjön som är socknen största sjö med sina åtta holmar och skär, varav tre en gång i tiden även hyste åkrar som lades under plog. En fjärde, Killingholmen, hade bara slåtterångar att erbjuda. Två synliga grundstenar finns också i sjön. Den ene, svältsten, har väl inlandsisen som sitt upphov, men den andre torsten, kan helt tillskrivas Torsten Westerholm som för drygt femtio år sedan med häst och doning på höstisen transporterade dit sten på grundet och berikade sjön med ännu ett sjömärke.

Stor betydelse för byn hade sjön när man på 1920-talet bildade Häggsjöns elektriska andelsförening och i utloppet anlade en kraftstation där en vattenturbin drev två styckna likströmgeneratorer som när allt fungerade förmådde leverera 220 volt till byns lam-

Hæggsjön

por och 440 volt till motorer som på ett radikalt sätt förändrade tröskning och vedkapning.

1920-talet kom också med en annan nyhet. Nu kunde Häggsjöborna om man ville ut och resa bara fara ner till Gnistring och där stiga på tåget. För 1925 stod ostkustbanan färdig från Njurunda till Härnösand. Den 31 oktober 1927 kunde man åka in till Härnösand och se Gustav V inviga ostkustbanan. Då var järnvägen färdig ända från Gävle.

Öppna landskap kännetecknar fortfarande byn. Av den odlade marken är ännu den allra största delen i ett alldeles utmärkt skick. Men på en lägda har i alla fall skogen återtagit sina domäner. Tillkomsten på den nyodlingen lär ha gått till på följande sätt. Torparen som skulle utöka sin areal hade på dagarna ett arbete att sköta så därför fick stenbrytning, röjning och det tunga arbetet med att få upp rötter och stubbar ske på kvällar och nätter. Detta var ju det vanliga sättet för torpare och landbönder att utöka sina domäner på den här tiden. Den här torparen tog sig orådet till att även använda söndagarna till sitt värv och det var utav de flesta ej sett med blida ögon för på sabbaten fick ju endast de nödvändiga sysslorna med djuren utföras. Möjligen kunde man under skördetiden rätta till en avbruten pinne i en höräfsa eller slipa en lie. Det var förresten av den anledningen som slipstenarna alltid satt på baksidan av uthusen så att man ej skulle bli ertappad med en sådan skamlig gärning på söndagen. Men för att återgå till torparen med nyodlingen så fick hans verk heta sabbatsbrottet för alla tider. Där förut kornet mognade växer nu ånyo skog. Så kan det gå när tredje budet inte följs...

När vi är på sabbatsbrottet är vi inte långt från

Flögtorpet, ett ställe där båtsmannen som Häggsjö tillsammans med Antjärn skulle hålla för hans majestät konungens flottas räkning bodde. Den sista båtsmannen Per Flög var född i Revsund i Jämtland 1829. Han dog i lungrot 1862 – 33 år gammal, efterlämnande sin 6 år äldre hustru Augusta och fem barn. Augusta som var född i Stockholm fann sig tydligen ändå väl till rätta i Häggsjö och rotebönderna kan man hoppas fullföljde sina förpliktelser mot henne. Tretton år efter det att hon blivit änka bodde hon kvar på båtsmanstorpet. Äldste sonen och dottern hade flyttat men dottern hade fått ett barn, en flicka som var hos mormodern. För flickans namn i kyrkboken hade prästen skrivit ordet "oäkta" och på dotterns rad fanns ett tecken som i teckenförklaringen angavs som "fört ett lösaktigt leverne".

Vi har nu februari 1992, alltså enligt almanackan den kallaste tiden på året, men trots det så håller sig termometern i regel på plus och snö är verkligen bristvara. Detta är en tendens som återkommit flera år i rad och värmerekorden för vintermånaderna slås på löpande band. Precis motsatsen var det 1865 - 69 de sk "oåren" och värst var det 1867. Från Tjärnsjö berättas det att man på midsommaraftons morgon det året med häst och kälkskrinda körde över Tjärnsjösjöns is för att sopa en lada för att få mat till kreaturen. Man kan tänka sig den fruktansvärda nöd som rådde i byarna där ju alla var beroende av det som växte på jorden. Bara från Häggsjö gick mellan 1865 - 70 16 likskjutsar ner till kyrkogården. Av dem som dog var elva under fem år och de flesta under ett. Dess oår sågs av många som ett straff från ovan medan dagens onormala väderleksläge av en tas som ett bevis på människans oförmåga att rätt handskas med naturen fast ingen av slutsatserna behöver ju vara helt rätt.

När vi nu kommer till Sjöviken rundar Norrstigen Öjesjöns sydligaste vik. Häggsjöbornas kyrkväg fortsatte att gå rakt fram mot kusten, men kallas än i dag för bruksvägen och anledningen till det skall jag återkomma till, men först skall vi följa Norrstigen till Kallbäckstjärn på gränsen mellan Ångermanland och Medelpad. För där låg nämligen den gamla avrättningsplatsen där bilan sista gången föll 1866.

Vägen förbi avrättningsplatsen

Gammelfarfar berättade att han som då var 12 år var där tillsammans med sin far men att andra ung-

domar klättrade upp i träden för att få en bra utsikt över det fasansfulla som hände på stupstocken.

Men tillbaka till Sjöviken. Där hade Åvike bruk under sin glanstid en kolstation där kolmilorna ständigt avlöste varandra och virke till milorna fraktades bl a på Öjesjön och väldiga virkesupplag kunde ibland finnas vid vägen. För att forsla kol och malmforor som också vintertid till stor del kördes över Öjesjön och naturligtvis för att få ett andningshål ut i stora världen hade bruket låtit bygga en väg från Åvike till Norrstigen. Denna väg kom att fram till Högsnäs utgöra kyrkoväg för Häggsjöborna och när kustlandsvägen i slutet på 1870-talet övertog rollen som genomfartsled blev den byns utfartsväg. 1935 flyttades vägen ytterligare en bit närmare kusten när Riks13 var färdig genom Högsnäs.

I Sjöviken fanns förutom kolstation några torp och flyttar vi oss fram till 1920-talet så finner vi en dansbana som byggts av en torpare från en av Öjesjöns öar, Sjöstedt hette han. Efter några år river han dansbanan och bygger ett inomhusdansställe som blev väldigt populärt. Både rallare från ostkustbanan och AK:are från Riks13-bygget fick där tillfälle att bekanta sig med ungdomarna från de intilliggande byarna och ibland kunde den bekantskapen ta sig väldigt våldsamma former så åtskilliga är de fläskläppar som tillverkats och levererats och mycket blod har spottats genom utslagna tandgluggar i detta nöjestempels omgivning. Sjövika, Paviljongen, Wilhelmsro, ja kärt barn har flera namn och det stämmer bra på detta hus där man även ibland hade bioförevisning, Stumfilm handdragen med gaslampa som ljuskälla. Så där fick Helan och Halvan utföra sina konster till musik av Livet i finnskogarna och Hammarforsens brus spelad på fiol och ibland dragspel.

I mitten på trettioalet höll det på att gå riktigt illa för Sjövika. Tiderna hade förändrats, ungdomen hade börjat på att bli bilburen och eftersom bruksvägen hästplogades var den ej framkomlig för bilar under största delen av inomhussäsongen. Därför såldes stället till tattare, den tidens värstingar och huliganer, personifierade i en och samma person. Bygden såg med fasa på den växande skara som på en gång flyttade in i huset. Det var så många att dom fick bygga en risikoja för att härbärgera alla. Köpet hade gått till så att man betalt en lite summa som handpenning och en viss dag skulle den övriga summan betalas men när dagen kom och när tattarna ej kunde få ihop den summa som erfordrades gick några av männen i byn ihop och köpte stället varpå tattarna avhystes och lika plötsligt som

dom kom försvann dom, saknad av ingen.

Nu kom en ny blomstringstid för paviljongen som blev högborg för NTO-logen Häggblomman. Lokalen piffades upp och el drogs fram. Skidtävlingar, samkväm och kabaréer avlöste varandra och på den scen som iordningstälts såg jag bland andra min yngsta farbror Martin debutera. Om jag ej minns fel så var det i ett

"Traskapell", ett slags play-back där de medverkande till publikens stora jubel utförde sina konster på låtsasinstrument. En bakfjäl tex gick alldeles utmärkt bra som basfiol. En stenkakegrammofon med vev tillhörde visst också rekvisitan.

Fortsätter vi ett stycke sedan efter bruksvägen ser vi snart Vitmyra' skymta mellan träden. Myren som kanske ger ett litet underbetyg åt jordbrukarna från byn. Jag vet att det var gammelmorfars dröm att under sin tid som bonde få dika ut myren och det hade nog säkert gått bra men det blev aldrig av. Vitmyra' är unik så till vida att hon avvattnar sig i tre sjösystem. Dels genom Öjesjön till Gådeåån, genom Sandbäcken till Häggsjön och Byån och tillsammans med Lundtjärn genom Kroktjärn till Åvikeån. När vi efter ytterligare en bit är framme vid Gnistringsrå't är vi ute ur Häggsjö men jag vill ändå säga några ord om de två stugor som ligger där. Den första är nämligen ett ganska väl bevarat boställe för en landbonde. Just så såg det ut med stugan och det lilla fähuset och en liten åkerlapp som man ej ägde. I de flesta fall hade man bara getter. Foder fick man skaffa på myrslätter och liknande. De här stugorna var under 1900-talets första hälft ett slags fattigstugor. Den före detta jordbondestugan beboddes när jag var en lite pojke av Koppar-Ida, en fin gammal tant alltid med nystruket förkläde och huvudduk. Koppar-Ida var flitigt anlita som kopparska. Sin största kundkrets hade hon från industrierna och sågverken i Timrå liksom naturligtvis ortsbefolkningen. Anledningen till att man koppade sig som gick till så att man med en så kallad snäppare eller kopyxa slog hål på huden och en bit in i köttet. Därefter sattes ett koppglas eller ett horn över punkteringen varefter ett vakum anbringades endera ge-

Paviljongen i Sjöviken

nom en gummiboll som trycktes ihop och därefter fick anta ursprunglig form eller så om man använde horn, helt enkelt sög ut det onda blodet. Om bara lite vakuum behövdes kunde man även tända på en ulltråd inne i koppglasets och få den effekt som önskades. Anledningen till att man koppade sig var i de flesta fall ryggont och förfrysningar.

Denna Koppar-Idas stuga var prydd med prunkande pelargonior i de jalusiförsedda fönstren och när den legendariske Nicke Lindberg, Häggdångers allt i allo och bl a fattignämndens ordförande, en gång för nämndens räkning skulle inspektera sina adeptter och kom till Idas stuga skulle han efteråt ha sagt: "Gosse, de va som att komma till himmelen!"

Ja lika himmelskt var det nog inte i den andra stugan som bara hade ett litet rum på ca 12 kvadratmeter och beboddes av manspersoner. Erik Höglin, Jonke Wikström,

Ante Lindbäck och Gustav Adolf Karlstrand är i nämnd ordning de personer som bebott stugan genom kommunens försorg. Stugan lär vara byggt av timmer från en stuga som stod i Granliden och som bl a skall ha tjänstgjort som väntstuga för en kvinna från Muggård som för Åvike bruk och den tegelfabrik som förut fanns mellan Åvike och Muggård hämtade posten tre dagar i veckan. Posten som kom med postdilagens vars tidtabell lär ha varit ungefärlig.

Med dagens mått mätt kan man tycka att detta sätt att ta hand om sina gamla var näst intill förfärligt. Men säkert kan många gamla och ensamma i nutidens vårdssystem som bor i anpassade lägenheter med grannar i samma trappuppgång ibland både känna sig och vara mer isolerade än de människor som bodde i dessa stugor. För praktiskt taget varenda

Koppar-Idas stuga

en som passerade stället, skolpilten på väg till och från sin varannandagsskola, på samma sätt som alla andra från byn, fanns liksom på något sätt i den förlängda mörken att man skulle kolla att gardinerna var frändragna och att det rök ur skorstenen på de tider när det så skulle göra. Och många var de brödkakor vid brödbaken liksom smakbitar när slakt förekom på byn som fann vägen till de tacksamma åldringarna. Själva var de heller inte helt borta när det gällde att finna på aktiviteter för att få tiden att gå. Höglin tex, som under sin verksamma tid livnärt sig som bonddräng trots ett svårt handikapp, det ena benet lär ha varit helt vanställt. Han fick sitt livs

mest lysande idé när han började som självutnämnd grindvakt vid den grind över kustlandsvägen som var placerad bortom Ansåsen. Sina grindslantar förvarade han i järnspisen och det berättas att när det blev så mycket slantar i spisen att den inte längre rök ut bad han sina förtrogna, makarna Erik och Hanna Näslund om hjälp. Det visade sig då att när de tömt spisen och vaskat pengarna räckte de både till en cheviotkostym, nya skor och galoscher och även en del andra prylar som han behövde. Och innan han dog hade han ånyo fyllt spisen så att det både räckte till begravning och ställde till en del huvudbry för bodelarna.

Wikström började på sin ålders höst att laga skor och på så sätt drygade han ut den lilla peng som kommunen förutom bostaden bidrog med. Och idag är stugan högborg för traktens älgjägare som under några höstdagar nyttjar huset som mat- och rastställe. Jag undrar just vad de gamla förra invånarna skulle ha sagt om de fått vara med om och sett när bordet nu dukas upp med både Corned Beef och "Varma koppen" och jägarfläsk och alla andra läckerheter som kan rymmas i en jägares ryggsäck idag.

Fattigvårdsstugan, nuvarande Jaktlottet

Åker vi ytterligare en liten bit efter vägen kommer vi fram till den gamla kustlandsvägen just på den plats där den korsar ostkustbanan. Där fanns, från det

att järnvägen byggdes och fram till 1935 då kustlandsvägen lades ner, järnvägsbommar som manövrerades från Gnistrings station. Följer vi nu kustlandsvägen ytterligare ett stycke mot Härnösand är vi i Granliden. Det var en plats där Häggsjöborna

handlade och hämtade sin post från början av 1900-talet och fram till något år in på 40-talet. Där hade CA Jansson sin diversehandel. Märkligt nog hade han även en tid filial i Söråker. Förutom affären drev denne driftige man även kafé i huset, likaså fram till 1935 bensinmack och taxirörelse. Att idag tänka sig den rusch som där var under denna tid, ja det är omöjligt. Jag kommer ihåg hur fascinerad jag som liten pojke var av alla de cyklar som låg utanför som närmast kunde liknas vid en majbrasa utanför kaféet medan ägarna var inne och grogga-de upp sig innan de skulle gå på Grandungen, en dansbana som låg en bit närmare Högsnäs.

På andra sidan vägen hade pojkarna Pettersson de sista åren före kriget en cykel- och lättviktarverkstad. De här 98-kubikarna som de kallades hade ju blivit ett mycket populärt forskaffningsmedel för de motorintresserade ungdomarna som av olika anledningar inte kunde skaffa sig en bil. En nackdel med dessa motoriserade cyklar var att de var väldigt svårt att hålla sig varm när man färdades på dem. Herrmodet var ju inte alls anpassat för dylika maskiner och att ikläda sig lång läderrock och huva det verkade alldeles för ambitiöst. Dessa plagg var förbehållna ägare av Harley Davidsson och de andra tunga motorcyklarna. Nej det enda som markerade att vederbörande var innehavare av en lättviktare var att kepsen vändes bak och fram. Bröderna Pettersson hade som reklam för sin verksamhet ett hakkors målat på väggen där det i staplarna stod att läsa: "*Hit ler* alla sina cyklar till ren*Gö-ring*"

Ovanför t:et i Hitler fanns en parentes var inom bokstaven m placerats. På så sätt kunde utläsas både Hitler Himler och Göring, namn som dagligen förekom i tidningar och radio i samband med det tredje rikets uppkomst och planering och planeringen inför vad som komma skulle. Att idag använda sig av ett hakkors i reklamsyfte skulle nog vara otänkbart men väckte då inte alls något uppseende. Många stora firmor hade så, bl a ASEA i Västerås.

Följer vi den gamla kustlandsvägen ytterligare ett stycke har vi på vänster sida Lundtjärn, en idyll som fick se sig stympad av ostkustbanan på ett sätt som kom den att förvandlas från en liten näckrosinramad vattenspegel med fisk- och fågelliv till en till hälften försumpad skogstjärn där endast rudor och grodor kan övervintra. Tjärnens vattenstånd sänktes nämligen med ca 1,5 meter varefter västra sidan fylldes igen och på så sätt kom naturen att överensstämma med järnvägsbyggarna ritningar.

När tjärnen är passerad har vi återkommit till Häggsjö bys domäner, den del av byn som kallas

Nynäs alltsedan den dag i slutet av 1870-talet när grannarna Larsson och Grafström lät röja mark och bygga för att på så sätt vara på plats när den nya vägen skulle överta Norrstigens status som riksväg. Vägen som bara 55 år därefter nesligen skulle få finna sig i att bli kallad "gamvägen" eftersom genomfartsvägen åter fått en annan sträckning.

En tredje gård på södra sidan sjön som har en anknytning till den egentliga Häggsjöbyn är den byggnad man ser på det smala området mellan Häggsjöns sydvästra vik och järnvägen. Det huset har nämligen stått på en tomt belägen bakom Anders Westerholms ladugårdsbyggnad. Om den är flyttad hel eller nedtimrad vet jag inte men när järnvägen byggdes löste banverket in byggnaden och den fick bli bostad för den vakt som skötte bommarna där kustlandsvägen korsar ostkustbanan. Sedan sent 30-tal är stället privatägt och används som fritidshus.

Nu är det bara Sundssvedjan eller som de gamla Häggsjöborna uttalade stället "Sundsvöa" som jag inte berört av de platser som hör till det som en gång benämndes kyrkorote n:o 1 Häggsjö by. Vi började ju i Brodarn, vi passerade Häggsjöbyn, Sjöviken och kom till Nynäs. Sundssvedjan bestod endast av ett enda litet torp, en av de allra naturskönaste platserna runt sjön. Fint söderläge på den odlade marken med byggnationerna högt placerade kan man lätt föreställa sig att bebyggarna säkerligen fått veta av hur det tjäna sitt bröd med sitt anletes svett ty allt som jorden gett har för handkraft fått burits upp för de branta backarna för de hästar som varit på torpet har bara varit där på tillfälligt besök.

När vi tänker på de gamla Häggsjöborna så fanns i deras språkbruk inte ordet Häggsjön utan de sade alltid Häggsjö-sjön så därför ska jag sluta som jag började med ett påstående.

Jag tror nämligen att ortsnamnet Häggsjö inte har något med trädet hägg att göra utan min teori om ortsnamnet är att den gamla Haegda-ån som har sin upprinnelse i Häggsjön och rinner ut i det vi idag kallar By-ån är upphovet till bynamnet Häggsjön. På samma sätt har socknen Häggdånger fått sitt namn. Forna tiders Haeg har med tiden blivit Hägg.

/NEW 1992

Exemplar av detta nytryck kan beställas av

Kurt Eriksson, tel: 0708-66 66 07

eller via e-mail:

Kurt.Eriksson@qrt.se